

משלי פרק ח פסוקים ו-כא

- (ו) שָׁמְעוּ כִּי נִגְיָדִים אֲדַבֵּר וּמִפֶּתַח שְׁפָתַי מִיִּשְׂרָאֵל:
 (ז) כִּי אָמַת יִהְיֶה חֶכְמִי וְתוֹעֵבַת שְׁפָתַי רָשָׁע:
 (ח) בְּצַדֵּק כָּל אֲמָרֵי פִי אֵין בָּהֶם נִפְתָּל וְעַקֵּשׁ:
 (ט) כָּלֶם נִכְחִים לְמִבִּין וַיִּשְׂרָאֵל לְמִצְאֵי דַעַת:
 (י) קָחוּ מוֹסְרֵי וְאַל כֶּסֶף וְדַעַת מִחֲרוֹץ נִבְחָר:
 (יא) כִּי טוֹבָה חֲכָמָה מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשׁוּ בָּהּ:
 (יב) אֲנִי חֲכָמָה שְׁכַנְתִּי עֲרֻמָּה וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֲמַצָּא:
 (יג) יִרְאֵת יִקְוֶק שְׁנֵאת רַע גָּאָה וְגֵאוֹן וְדַרְךְ רַע וּפִי תִהְפְּכֹת שְׁנֵאתִי:
 (יד) לִי עֵצָה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה:
 (טו) בֵּי מְלָכִים יִמְלָכוּ וְרוֹזְנִים יִחְקְרוּ צֶדֶק:
 (טז) בֵּי שָׂרִים יִשְׂרוּ וּנְדִיבִים כָּל שְׁפִטֵי צֶדֶק:
 (יז) אֲנִי אֶהְבִּיה אֶהְבִּי אֶהָב וּמִשְׁחָרֵי יִמְצְאֵנִי:
 (יח) עֲשֶׂר וְכָבוֹד אֶתִּי הוֹן עֵתֶק וְצֶדֶקָה:
 (יט) טוֹב פְּרִי מִחֲרוֹץ וּמִפֶּז וּתְבוּאָתִי מִכֶּסֶף נִבְחָר:
 (כ) בְּאַרְח צֶדֶקָה אֶהְלֵךְ בְּתוֹךְ נְתִיבוֹת מִשְׁפָּט:
 (כא) לְהִנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ וְאַצְרֵתִיהֶם אֲמַלֵּא: פ

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק ו

שמעו - פי' שמעו כל דברי אפילו פשוטי תורה. ואמר כאן ששה פסוקים נגד מקרא ומשנה וגמרא ומדרשות ואגדות שבאגדות הן ב' מוסר וסודות. ואמר כאן נגד מקרא כי נגידיים אדבר - כלומר כי דברי היו עם השרים, ודרך המדבר עם שר אינו מדבר דברים מיותרים אלא כל דבור ודבור הוא לצורך גדול, כן הוא דברי, והיינו שכל הדברים האלו דבר עם משה ואהרן אך לישראל היה באמירה כמ"ש וידבר ה' אל משה לאמר וכמ"ש לעיל. ועוד, כי נגידיים אדבר - כל דברי הם שרים ונגידיים ולכן שמעו כל דברי. ומפתח שפתי משרים - כלומר כמ"ש על ספר הישר ואמרו זה בראשית גו' ומפתח שפתי שהוא התחלת התורה הוא נקרא ישר:

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק ז

כי אמת גו' הוא נגד משנה שהמשנה כל תיבה הוא דין בפ"ע והמשנה נבנה על כשר ופסול וטמא וטהור אסור ומותר וזהו כי אמת גו' - כלומר כל מה שיהגה דהיינו כל דיבור שבמשנה ומכשיר ומטהר ומתיר הוא אמת. ותועבת שפתי ומה שאני מטמא ופוסל ואוסר הוא רשע:

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק ח

בצדק כל אמרי פי - הוא נגד הגמרא שפעמים אומר חסורי מחסרה ופעמים אומר תני כן

ולא תאמר ח"ו שהוא דבר זר, אלא הכל בצדק. אין בהם עקש ונפתל כי פעמים אינו מתקבל דבר מחמת ב' טעמים: א' שהוא דבר עקום ועקש, והב' הוא אע"פ שהוא ישר מחמת שהוא מרבה דברים ומערבב כמה דברים זרים יחד בפלפולו ומעייל פילא בקופא דמחטא. וע"ז אמר שבתורה אינו כן אף שהוא שקי' וטרי אין בהם נפתל שהוא ערכוב דברים זרים יחד וגם אין בהם עקש:

של"ה - כללי התלמוד (י) כלל למד

רה. בכמה מקומות בתלמוד חסורי מחסרא והכי קתני. ידוע שהדבר השלם הוא אשר לא יקבל לא תוספות ולא חסרון, ותורתינו היא תמימה, ואם כן איך אומר על המשנה שהיא חסרה. ומצאתי בספר שארית יוסף (נתיב המשנה, כלל ה'), שכתב בשם הר"ר מתתיה הצרפתי, שכשאומר הגמרא חסורי מחסרא, שאין שם שום חסרון בפועל, כי איך נאמר שהתנא חסר, והאומר שהמשנה חסרה אחד מסמניה חייב. אבל ראוי שנאמר שרבי סידר המשנה דרך קצרה, ובאותן תיבות שבמשנה די להבין כוונת התנא, והוא לא בא לבונן האבנים, ולעולם אותו חסרון שאומר חסורי מחסרא בכח לשון המשנה עומד רוח אלהים עמה לא חסרה דבר, והחסרון הוא בחיקנו ודעתנו, עכ"ל.

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק ט

כלם נכוחים כו' הוא נגד מדרש כגון ספר' וספרי וכדומיהן שהן תמוהים מחמת ב' דברים: א' שדור' את הדין מה שבתורה מפורש שאין הדין כן, כמו עין תחת עין וכדומה. והב' שדורש את הפסוק כגון "ואם - לרבות התמורה" וכדומה מה שאין מוכח כלל מן הפסוק הזה, וע"ז אמר כולם נכוחים למבין נגד מה שאין מוכח אמר שכולם נכוחים רק למבין למי שמבין דבר מתוך דבר. וישרים כו' כלומר ומה שדומה בעיניו שאין הדין ישר אמר שישרים אך למוצאי דעת למי שיש לו דעת בתורה:

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק י

קחו מוסרי הוא נגד אגדות שבהן דברי מוסר. ודעת גו' כמ"ש הרוצה לידע אלהים ידבק באגדות וזהו ודעת מחרוץ נבחר. (מ"ש אצל מוסר כסף ואצל דעת חרוץ כי מוסר נצרך לכל אבל דעת אינו אלא למבינים כן הכסף נצרך לכל אבל חרוץ הוא לעשירים):

ביאור הגר"א - משלי פרק ח פסוק יא

כי טובה חכמה הוא נגד הסודות. מפנינים גו' פירוש כמ"ש לעיל שהאדם קונה דבר שחביב בעיניו מחמת ב' דברים: אחד שצריך מאד. והב', שהוא דבר יקר מאד ואינו בנמצא. וזהו שהסודות התורה טובים מפנינים שהם יקרים מאד. וכל חפצים מה שצריכים להם לא ישוו בה: